

POSTANOWIENIE

24 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 24 października 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa P.P.

przeciwko M.P.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej P.P.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z 6 września 2024 r., I ACa 1350/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) nie obciąża powódki P.P. kosztami postępowania kasacyjnego.

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 września 2024 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawie z powództwa P.P. przeciwko M.P. o zapłatę, na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 23 czerwca 2022 r., XII C 1004/16, zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że: w punkcie I oddalił powództwo także w zakresie żądania zasądzenia od pozwanego kwoty 267 000 zł i ustawowych odsetek za opóźnienie od tej kwoty od dnia 18 maja 2021 roku do dnia uprawomocnienia się wyroku (pkt I *tiret* pierwsze), uchylił orzeczenie zawarte w punkcie II (pkt I *tiret* drugie), w punkcie IV nie obciążył powódki kosztami procesu oraz odstąpił od obciążenia kosztami sądowymi nieobciążającymi przeciwnika (pkt I

tiret trzecie); nie obciążył powódki kosztami postępowania w instancji odwoławczej (pkt II).

Powódka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając to orzeczenie w części, tj. w zakresie punktu I *tiret* pierwsze i drugie oraz wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie apelacji pozwanego w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że wniesiona przez nią skarga kasacyjna ma być oczywiście uzasadniona oraz że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które skarżąca sformułowała w postaci następującego pytania: czy odrzucenie spadku powoduje niemożność doliczenia do spadku darowizn na rzecz spadkobiercy, który spadek odrzucił, dokonanych przez więcej niż dziesięciu laty?

Pozwany złożył odpowiedź na skargę kasacyjną powódki, w której wniósł o nieprzyjęcie skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów procesu za postępowanie wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a zarazem kwalifikowanym pismem procesowym o ściśle określonej przez ustawę treści. Sąd Najwyższy, rozpoznając ten nadzwyczajny środek zaskarżenia, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), na rzecz państwa jako dobra wspólnego (postanowienie SN z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu

nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (*gravamen*). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy przewidziana w art. 398⁹ k.p.c. instytucja tzw. przedsądu, w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej (postanowienie SN z 12 marca 2024 r., I CSK 254/23).

Na etapie przedsądu Sąd Najwyższy ocenia wyłącznie wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz jego uzasadnienie. Wniosek ten stanowi element konstrukcyjny skargi odrębny od podstaw skargi i ich uzasadnienia, które są oceniane dopiero, gdy skarga kasacyjna zostanie przyjęta do rozpoznania.

Dla spełnienia wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Jako przyczyny kasacyjne mające uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała oczywistą zasadność skargi oraz występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Za ugruntowany w orzecznictwie należy uznać pogląd, iż równoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów), co do zasady, wyklucza możliwość twierdzenia o oczywistej zasadności skargi. Albo jest tak, że w sprawie są istotne wątpliwości prawne, wobec czego jej rozstrzygnięcie nie jest oczywiste, albo nie ma żadnych wątpliwości tego rodzaju, a

występują rażące uchybienia wytknięte w skardze, które świadczą o jej oczywistej zasadności (postanowienie SN z 28 listopada 2022 r., I CSK 2965/22).

W niniejszej sprawie te same okoliczności, które w ocenie powódki mają świadczyć o oczywistej zasadności wniesionej przez nią skargi, stanowiły podstawę do sformułowania przez nią zagadnienia prawnego. Taka konstrukcja uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest wadliwa i prowadzi do wewnętrznej sprzeczności w argumentacji mającej uzasadniać przyjęcie skargi do rozpoznania – te same okoliczności nie mogą bowiem jednocześnie uzasadniać tezy o oczywistej zasadności skargi, a więc wskazywać na ewidentne, widoczne *prima facie* naruszenia określonych przepisów skutkujące wydaniem nieprawidłowego orzeczenia, i jednocześnie stanowić podstawę do sformułowania istotnego zagadnienia prawnego, co zakłada potrzebę wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy co do kwestii, która dotychczas nie została rozstrzygnięta w orzecznictwie SN.

Niezależnie od powyższych uwag, skarżąca nie zdołała wykazać, że wniesiona przez nią skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ani że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne.

Na tle przyczyny kasacyjnej wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie każde naruszenie prawa, nawet oczywiste, przesądza o zasadności skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN: z 15 lutego 2007 r., V CSK 485/06; z 3 marca 2020 r., V CSK 75/19). Sam zarzut naruszenia, nawet oczywistego, określonego przepisu prawa nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem mimo takiego naruszenia prawa, orzeczenie może być prawidłowe (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 6 listopada 2020 r., III CSK 110/20). Przesłanka „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej” nie odpowiada bowiem w pełni przesłance „oczywistego naruszenia prawa” przez wydanie zaskarżonego orzeczenia (postanowienie SN z 20 lutego 2008 r., V CSK 512/07).

O oczywistej zasadności skargi można mówić jedynie w przypadku stwierdzenia szczególnych, kwalifikowanych, wręcz rażących przypadków

naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, bez wnikliwego wgłębiania się w merytoryczną analizę trafności orzeczenia (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 7 października 2010 r., I CSK 189/10; z 28 lipca 2011 r., I CSK 77/11), które powodują, że zaskarżone orzeczenie jest wadliwe.

Uzasadniając stanowisko o oczywistej zasadności skargi, powódka wskazała w pierwszej kolejności na naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 1020 w zw. z art. 994 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że skutkiem odrzucenia spadku przez obdarowanego spadkobiercę jest niedoliczanie do spadku darowizn dokonanych na jego rzecz przed więcej niż 10 laty. Skarżąca powołała się w tym zakresie na wyrok Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2018 r., I CSK 381/17, w którym został wyrażony następujący pogląd: „Śmierć obdarowanego przed otwarciem spadku nie pozbawia w takim przypadku darowizny cechy bezterminowej zaliczalności, skoro została ona dokonana na rzecz obdarowanego wchodzącego do kręgu najbliższych, w przypadku których prawodawca uznał za celowe osłabienie skutków darowizny bez względu na upływ czasu od jej dokonania (*familia suspecta*). Odwołując się do wcześniejszych argumentów, dostrzec trzeba, że elementem sytuacji prawnomajątkowej obdarowanego, w którą po jego śmierci wstępują jego spadkobiercy, jest także to, że uzyskane przezeń przysporzenie będzie podlegać zaliczeniu do substratu zachowku bez względu na czas, który upłynął od dokonania darowizny. Pozwani, jako spadkobiercy obdarowanego, nie mogą w konsekwencji powoływać się na ograniczenie czasowe przewidziane w art. 994 § 1 KC. Na rzecz tej wykładni przemawiają także przypadkowe i kolidujące z założeniami instytucji zachowku rezultaty, do których w takich okolicznościach, jak powstałe w niniejszej sprawie, prowadzi odmienna interpretacja”. Powódka stoi na stanowisku, że pogląd ten pozostaje aktualny również w niniejszej sprawie, w której obdarowany (syn spadkodawcy) odrzucił spadek.

Tymczasem takie proste zastosowanie w niniejszej sprawie wykładni zaprezentowanej w przywołanym przez powódkę wyroku Sądu Najwyższego nie jest uprawnione. Należy bowiem zwrócić uwagę na różnice w stanie faktycznym, jakie zachodzą pomiędzy sprawą, w której zapadł wyrok z 13 kwietnia 2018 r., I CSK 381/17, a stanem faktycznym niniejszej sprawy – tu obdarowany dożył

otwarcia spadku, lecz spadek odrzucił. Rozstrzygnięcie tego, czy różnica ta wpływa na możliwość zastosowania w sprawie wykładni zaprezentowanej w przywołanym przez skarżącą wyroku, wymagałoby bardziej pogłębionych analiz, w związku z czym nie sposób uznać, aby w tym zakresie Sąd drugiej instancji dopuścił się rażącego, ewidentnego naruszenia prawa, które czyniłoby skargę oczywiście uzasadnioną.

Powódka nie przedstawiła również argumentów świadczących o rażącym naruszeniu przez Sąd *ad quem* art. 5 k.c. – nadużycie prawa przez pozwanego miałyby polegać na odrzuceniu spadku po ojcu powódki i pozwanego. Wywód w tym zakresie jest bardzo lakoniczny a powódka pomija w nim fakt, że spadkodawca dokonał darowizn na rzecz pozwanego na wiele lat przed otwarciem spadku (odpowiednio 20 i 12 lat przed swoją śmiercią).

Jako drugą przyczynę kasacyjną mającą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka wskazała występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienie SN z 20 maja 2021 r., II CSK 132/21).

Takie zagadnienie powinno zostać sformułowane wraz z przytoczeniem argumentów prawnych, świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 r., nr 1, poz. 11; z 7 czerwca 2005 r., V CKN 3/05; z 16 marca 2007 r., III CSK 34/07). Konieczne jest też wskazanie argumentów przekonujących o istotności zagadnienia (zob. postanowienie SN z 24 lipca 2007 r., IV CSK 207/07). Ponadto, ma to być zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa (postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ

35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08).

Zagadnienie prawne sformułowane przez powódkę nie ma przymiotu nowości. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 2024 r., III CZP 3/24: „Przy obliczaniu zachowku nie dolicza się darowizn dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, na rzecz osób, które nie dochodzą spadku (art. 994 § 1 k.c.)”.

W uzasadnieniu uchwały wskazano, iż „stanowisko Sądu Najwyższego trzeba (...) odnieść do konkretnej sytuacji i postrzegać jako wyraz dążenia do korekty przypadkowych uprzywilejowań, do których może prowadzić interpretacja wiążąca przymiot spadkobiercy w rozumieniu art. 994 § 1 k.c. z chwilą otwarcia spadku. W pozostałym zakresie, mimo dostrzeżenia krzyżujących się racji mogących uzasadniać różne rozwiązania w kwestii określenia, jakie darowizny podlegają doliczeniu do spadku pod kątem obliczenia zachowku (por. np. § 782, § 783 i § 792 austriackiego k.c., § 2325 niemieckiego k.c.), w ocenie Sądu Najwyższego nie ma przekonujących podstaw do zasadniczego odejścia od utrwalonego poglądu, według którego bezterminowemu doliczeniu do spadku podlegają darowizny dokonane na rzecz osób, które stają się spadkobiercami w chwili otwarcia spadku, a zatem dochodzą do spadku (dziedziczą) po spadkodawcy.” Osoba, która odrzuca spadek, zostaje wyłączona od dziedziczenia, tak jakby nie dożyła otwarcia spadku (art. 1020 k.c.). W konsekwencji darowizna dokonana na rzecz takiej osoby przed więcej niż dziesięciu laty nie jest zaliczana do substratu zachowku.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). Z uwagi na sytuację materialną powódki, która uzasadniała zwolnienie skarżącej z opłaty od skargi, Sąd Najwyższy postanowił nie obciążać powódki kosztami postępowania kasacyjnego (art. 102 w zw. art. 108 § 1 w zw. art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.f.]